

A VÁRAKOZÁSRÓL

Adventus Domini – Úrjövet. Az advent története, szokásai és lelkisége

■ Kezembe veszem a jól időzített, éppen advent kezdetére megjelent, szép kiállítási könyvet: először is a borítót uraló színnek hívják fel magukra a figyelmet (pontosabban egyetlen szín, a lila több árnyalata). A tervezők már ezzel is utalnak a tartalomra: az új egyházi év első heteinek liturgikus színe ugyanis, amint az köztudomású, a lila. És továbbra is kínálkozik a szimbolikus megközelítés, még mielőtt a kötetbe belelapoznék: ismét tudatosítom magamban, hogy a kékből és vörösből kikevert (a kettő „találkozásából” kialakuló) lila nem véletlen választás advent idején, s nem is pusztán a bűnbánat hagyományos színe, hanem rámutat a liturgikus időszak teológiai jellegére: hiszen a kék az isteni természet jelképe, a piros az emberié a színszimbolikában. Advent liturgikus színe tehát az isteni és emberi természet különleges és sorsfordító nagy találkozásának, a megtestesülésnek a szimbolikus kifejezése. S ha jól figyelünk a színek üzenetére, evidenciává válik a nyilvánvaló: hogy bizony a megtestesülésre várakozunk, kicsit felidézve, megismételve, talán meg is jelenítve az ószövetség választott népének hosszú-hosszú messiásvárását.

A Szűcs Zsolt tervezte borítón azután homokórát, naptárat, széket, padot, véletlenszerűen összehordott számokat, repülőtéren hirdetőtáblára hajazó nagyvárosneveket láthatunk: időbeli létezésünk behatároltságának és persze várakozásaink terének megannyi apróbb-nagyobb tárgyát, szöveges összegzés gyanánt pedig Jakubinyi György érsek ajánlását: „Mindnyájan adventi lelkek vagyunk.”

A cím három dolgot ígér az adventről: történetet, szokásokat és lelkiséget. Kíváncsian lapozom fel a könyvet: kétszattátú tartalomjegyzéket találok benne. Az első blokk írásainak összefoglaló címe (*Adventi liturgia, énekek, szokások*) a rituális szövegekre, hagyományokra és gya-

korlatokra vonatkozó írásokat ígér, a másodiké (*Az advent lelkisége*) spirituális megközelítéseket sejtet. El is gondolko-dom nyomban: vajon miféle szerkesztői koncepció van a három és a kettő e látszólagos szembeállításának, voltaképpen együtt szerepeltetésének hátterében?

A nyitó tanulmány (*Advent kialakulástörténete és liturgiája*, 11–60.) – a szerkesztő, Diósi Dávid írása – teológiailag is megalapozott történeti áttekintés az adventnek mint liturgikus szent időnek a kialakulásáról; a történeti szemlélet pedig a mához is kapcsolódik, sőt voltaképpen ahhoz segít hozzá, hogy a mai liturgikus gyakorlatokat és azok szimbólumvilágát történeti, akár üdvtörténeti horizontban szemlélhessük, érthessük meg.

Az átfogó panoráma után fontos részeket következnek: az adventi vasárnapok introitusainak latin és magyar szövegváltozatok, elemzések kíséretében (61–107.). A Martos Levente Balázs, Csernai Balázs, Kovács F. Zsolt, Oláh Zoltán által jegyzett magyarázatok segítenek méltóbb módon megérteni a poétikus, ugyanakkor tömény teológiát hordozó és a transzcendencia utáni vágyakozástól ihletett biblikus szövegeket, a megfogalmazások finomságait (és sokszor a fordítás miatt elvesző tartalmakat) a forrásnyelvi szövegekre történő értelmező visszahivatkozások révén is feltárják.

Külön örömmre szolgált az ezt követő, németből fordított „vendégszöveg”, Andreas Heinz történeti, teológiatörténeti és irodalmi szempontokat egyaránt felvető Úrangyala-értelmezése (*Az Úrangyala*, 108–123.). Hasznos lehet, ha naponta imádkozott (s ezért könnyen gépiessé válható, sőt legyünk becsületesek: olykor akár megunt) imaszövegeinket időről időre közletről is, izlelgetően, meditatíván vagy éppen egyfajta tudományos distanciával szemügyre vesszük. Andreas Heinz tanulmánya – miközben az *Angelus* szö-

vegének alakulás- és használatörténetét felvázolja, annak adventi beágyazottságára is (újra) ráirányítja a figyelmet.

Az annunciáció témájához kapcsolódik Farmati Anna írása is (*Annunciáció-elbeszélések a kora újkori adventi énekekben*, 124–147.), amely 17. századi énekgyűjteményekben megőrzött adventi népekeink „epikus” jellegének, redukált narrációinak jobb megértéséhez ad irodalom- és lelkiségtörténeti kulcsokat és szempontokat, összekapcsolva ezt a mai úzssal is. A tanulmány függeléként közölt énekszövegek arra is bátoríthatják az olvasót, hogy miközben közelebbről szemügyre veszi azokat, maga is folytassa a megértés szellemi-lelki munkáját.

Hivatalos liturgia és népi ájtatosságok egymást kiegészítő, egymán legitím formáit taglalja Nóda Mózes tanulmánya (*Adventi ájtatossági gyakorlatok és szokások*, 148–165.). Miután tömören tisztázta az egyház hivatalos imái és a hagyományos ájtatossági gyakorlatok viszonyát, felveti többek között azt a kérdést: mi lehet az oka annak, hogy miközben napjainkra megszűnőben vannak elavultnak gondolt népi áhitatgyakorlatok, „szinte új imagyakorlatok jelennek meg, sok esetben ellenőrizetlen forrásokból, és szerénytelenül ígérnek csodákat és üdvösséget” (152.). Válaszkísérletei, akárcsak a szálaskeresés, adventi koszorú, Luca-napi szokások leírásai, a jelenség kiegyensúlyozott szemléletéről tanúskodnak.

A kötet következő három írása a jelenbe kalauzol: megismerkedhetünk a gyulafehérvári szeminárium sajátos roratózasi szokásával (Bojtor Attila György, Jánossi Imre, Simon Imre: *Kortárs-tájkép: Advent a gyulafehérvári szemináriumban*, 166–171.), egy székelyföldi plébánia fia-

taljainak karácsonyi készülétével (Gagy Katinka: *Advent a Hargitán: Karácsonyra hangolódás a székelyudvarhelyi Kis Szent Teréz plébánia ifjúsága körében*, 172–179), valamint a csíkszeredai börtönben meghonosított adventi-karácsonyi készülődés esélyeivel és nehézségeivel (Koncsag László: *Advent a börtönben*, 180–186).

A kötet második blokkja az advent lelkisége köré szerveződik. Olvashatunk itt gyakorlatias ötletadást a készülődéshez (Ilyés Zsolt: *Az advent lelkiségéről*, 189–197), esszéisztikus spirituális eligazítást (Oláh Dénes: *Adventi útkészítés*, 211–219; Sebestyén Péter: *A szolgálak, akik urukra várnak*, 220–226; ifj. Czíkó László: *A közelség öröme*, 227–234; Orbán Szabolcs: *Assisi Szent Ferenc adventje*, 235–242), és újból előkerül Mária alakja is: Bodó Márta erdélyi helyzetképet (is) felvázoló tanulmánya (*Advent Máriával*, 198–210.) lebontogatja a Szűzanya alakjáról a történelem, a társadalmi szereposztás által bebetonozott előítéleteket. Végül a kötetzáró írás (Marton József: *Advent Márton Áron szemléletében*, 243–253.) a nagy erdélyi püspök adventi témájú írásait mutatja be és elemzi.

Összességében átfogó (a teológiától a hangulati előkészítésig terjedő) karácsonyváró könyvet tarthatunk kezünkben, amelynek műfaji, tematikai, stílári sokfélesége akár egyenetlenségnek is tűnhet. Jelen esetben azonban ez a heterogenitás éppenséggel előny: az olvasó pillanatnyi helyzetétől, idejétől, érdeklődésétől, akár hangulatától függően mindig megtalálhatja benne azt, ami a leginkább segíti arra, hogy méltóan készüljön a megtestesülés nagy ünnepére. Jó szívvel ajánlom adventi útítársul idén és a következő esztendőknben.

Gábor Csilla